

iPROCEEDS

Project on targeting crime proceeds on the Internet in South-eastern Europe and Turkey

Verzija 13. decembar 2017.

Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu

---

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Sadržaj

Sadržaj	2
Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu	4
1 Uvod	4
2 Relevantne institucije	4
3 Načela	5
4 Međuresorna saradnja	6
Saradnja u toku krivičnih istraga	6
Opšti oblici saradnje	6
5 Međunarodna saradnja	7
Prilog: Eksplanatorni izvještaj	9
1 Uvod	10
1.1 Svrha i pozadina	10
1.2 Objašnjenje.....	10
1.3 Razmjena informacija/zahtjeva	10
1.4 Krivična istraga.....	10
1.5 Obim/područje primjenljivosti.....	11
2 Mjere	14
2.1 Domaće mjere	14
2.2 Međunarodne mjere	14
3 Saradnja u toku krivičnih istraga	16
3.1 Radnje prije istrage	16
3.2 Početak istrage	16
3.3 Saradnja u pogledu razmjene informacija.....	16
4 Razmjena obavještajnih podataka, informacija i dokaza	17
5 Višeagencijske grupe	19
5.1 Uspostavljanje višeagencijske grupe.....	19
5.2 Kadar višeagencijske grupe	19
5.3 Strateško odlučivanje	20
5.4 Saradnja u pogledu tehnologija.....	20
5.5 Preispitivanje i izvještavanje.....	20
5.6 Istraživanje	21
5.7 Zajednička obuka.....	21
5.8 Neformalna saradnja	21
5.9 Kontakt tačke za višeagencijske grupe.....	21
5.10 Javnost.....	22
5.11 Ukidanje višeagencijskih grupa	22

5.12	Troškovi.....	22
6	Saradnja između javnog i privatnog sektora	23
7	Međunarodna saradnja	24
7.1	Zajednički timovi za istragu	24
7.2	Standardi za međunarodnu saradnju	25
7.3	Procjena primjene međunarodnih instrumenata	31
8	Statistika	34
8.1	Sakupljanje statističkih podataka	34
8.2	Pregled statističkih podataka	34
9	Preporuke za izradu protokola	35
9.1	Opšte smjernice.....	35
9.2	Izmjene i dopune uz protokole.....	36

Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu

1 Uvod

1. Domaće i međunarodne istrage u vezi sa sajber kriminalom, elektronskim dokazima, prihodima od onlajn kriminala i pranjem novca protežu se na različite institucije i zahtijevaju posebno učešće jedinice za sajber kriminal, jedinice za finansijske istrage i jedinice za finansijsko obavještanje i službe tužilaštva. Efikasna međuresorna i međunarodna saradnja u pogledu identifikovanja i krivičnog gonjenja učinilaca, identifikovanju i praćenju imovinske koristi stečene od kriminala na internetu u cilju oduzimanja, sprečavanja i krivičnog gonjenja za pranje novca su suštinski značajni.
2. Svrha ovog dokumenta je da pomogne institucijama u poboljšanju međuresorne i međunarodne saradnje, i - ako je potrebno - u formalizovanju takve saradnje kroz uspostavljanje protokola.
3. Osnova za saradnju jeste postojeći relevantni pravni okvir, uz uzimanje u obzir postojećih Memoranduma o razumijevanju između relevantnih institucija.
4. Priznajući važnost međusobne saradnje, u okvirima pravne odgovornosti, i važnost pravovremenog informisanja i razmjene podataka u konkretnim krivičnim istragama, posebno u slučajevima koji se odnose na sajber kriminal, praćenje prihoda od onlajn krivičnih djela i onlajn pranja novca, institucije moraju da identifikuju i istraže moguće protokole o saradnji kako bi se postigla usklađena, pravovremena i efikasna saradnja.
5. Ciljevi domaćeg protokola su:
  - Približiti sve relevantne institucije u cilju efikasne saradnje.
  - Eliminirati praktične prepreke na koje se nailazi prilikom istrage prihoda od kriminala na internetu.
  - Efikasnije identifikovati učiniocje krivičnih djela, krivično goniti i privesti kriminalce pred lice pravde i izvršiti zaplenu i oduzimanje prihoda koji su ostvareni na osnovu onlajn kriminala.
  - Navesti moguće načine za međunarodnu saradnju u vezi sa pretresanjem, zaplenom i oduzimanjem prihoda od onlajn kriminala i identifikovanje mogućnosti i prepreka.
6. Postojanje domaćih protokola dovodi do stvaranja povjerenja i veće saradnje sa međunarodnim partnerima.

2 Relevantne institucije

7. Institucije (odjeljenja) na koje se odnosi protokol mogu uključiti, na primjer, sljedeće:
  - Državno tužilaštvo,
  - Specijalno državno tužilaštvo, Stručna služba za informacione tehnologije i digitalne dokaze,
  - Državno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina,
  - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije, Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije,

- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije, Jedinica za borbu protiv visokotehnološkog kriminala,
  - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprave policije, Forenzički centar,
  - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprave policije, NCB Interpol,
  - Ministarstvo finansija - Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma (USPNIFT),
  - Ministarstvo finansija - Uprava za nekretnine,
  - Ministarstvo finansija - Poreska uprava,
  - Ministarstvo finansija - Uprava carina,
  - Ministarstvo pravde - Direktorat za međunarodnu pravosudnu saradnju i projekte.
8. Ove institucije sarađuju međusobno na osnovu zakonski definisanih uloga, odgovornosti i ovlašćenja. Ove institucije mogu pozvati posmatrače iz drugih javnih institucija da se pridruže na njihovim redovnim ili operativnim sastancima, ako se njihova stručnost ili znanje smatra relevantnim za saradnju.

3 Načela

9. Institucije se slažu sa sljedećim načelima:
- Postoji potreba za **efektivnom** međuresornom saradnjom, a **efikasna** razmijena informacija predstavlja ključni oslonac za ovu saradnju.
  - Svaka institucija pribavlja i/ili kontroliše informacije koje mogu biti korisne za istragu u vezi sa prihodima od onlajn kriminala.
  - Institucije će pristupati podacima i dijeliti informacije u skladu sa postojećim **zakonskim odredbama**, uključujući **zahtjeve u vezi sa zaštitom podataka**.
  - Istrage koje uključuju prihode od onlajn kriminala mogu zahtijevati **blagovremene** odgovore na zahtjeve iz drugih organizacija i sve relevantne institucije su spremne da u tom pogledu ispune svoje obaveze.
  - Istrage koje uključuju zajedničko djelovanje nekoliko agencija zahtijevaće **koordinaciju**.
  - Procesi saradnje trebalo bi da budu što efikasniji kako bi se iskoristili u najvećem broju odgovarajućih slučajeva, a postojanje ovih procesa naročito ne smije da ometa postojeću međuresornu saradnju.
  - Postoji potreba za **zajedničkim programom obuke** o sajber kriminalu, elektronskim dokazima, finansijskim istragama i prihodima od onlajn kriminala.
  - Postoji potreba za **redovnim godišnjim sastancima** institucija u cilju diskutovanja, identifikovanja i zastupanja načina za poboljšanje saradnje.
  - Ova načela se mogu koristiti za rješavanje postojećih bilateralnih problema i višeagencijskih pitanja nacionalne relevantnosti. Ova načela trebaju uvijek uzeti u obzir zakonske zahtjeve Crne Gore, među kojima je primarna uloga tužioca u konkretnoj istrazi.

4 Međuresorna saradnja

Saradnja u toku krivičnih istraga

10. Institucije prepoznaju važnost saradnje i razmjene informacija u konkretnim krivičnim istragama u vezi sa prihodima od onlajn kriminala (sa elementima sajber kriminala, praćenja prihoda od onlajn kriminala i pranja novca).
11. Institucije će pristupati podacima i dijeliti informacije u skladu sa postojećim zakonskim odredbama i u skladu sa zahtjevima u vezi sa zaštitom podataka.
12. Institucije će odgovoriti na hitne zahtjeve za informacijama po prijemu zahtjeva od druge institucije koji se odnose na istrage u vezi sa sajber kriminalom ili istrage u vezi sa prihodima od onlajn kriminala. Hitni zahtjevi treba da budu označeni kao takvi od strane institucije koja ih dostavlja i da uključuju motive za navođenje naznake hitnosti.
13. Služba tužilaštva (odgovorni tužilac) će razmotriti potrebu da se uključe relevantne jedinice/institucije kada se usmjerava na otkrivanje prihoda od onlajn kriminala.
14. U toku istrage, služba tužilaštva (odgovorni tužilac) će razmatrati odgovarajući oblik saradnje od slučaja do slučaja, a to može uključiti, na primjer, stvaranje radne grupe, redovne sastanke ili druge oblike saradnje.
15. Istrage koje uključuju zajedničku akciju više institucija mogu zahtijevati operativnu koordinaciju pod rukovodstvom tužioca, uključujući koordinaciju aktivnosti više agencija/resora. Vodeća jedinica za istragu će biti odgovorna za koordinaciju operativne aktivnosti, sa svim radnjama koje se sprovode na osnovu naloga tužioca i sa dostavljanjem redovnih izvještaja za tužioca.
16. Institucije teže da koriste sigurne elektronske platforme za međusobnu razmjenu informacija.

Opšti oblici saradnje

17. Program obuke/radionica održavaće se barem jednom godišnje, gdje će predstavnici svih institucija razmjenjivati najbolje prakse i iskustva u vezi sa istragama o prihodima od onlajn kriminala i razgovarati o otvorenim pitanjima i mogućnostima za poboljšanje saradnje. Tamo gdje to bude moguće, može se razmotriti učešće posmatrača iz javnog sektora ili relevantnih subjekata iz privatnog sektora.

Prezentacije mogu uključivati teme kao što su:

- a. Uloga i ovlaštenja institucije kada su u pitanju istrage u vezi sa prihodima ostvarenim na osnovu onlajn kriminala.
  - b. Priroda informacija koje su dostupne instituciji.
  - c. Proces za angažovanje institucije po pitanjima koja zahtijevaju saradnju.
18. Obuku će svake godine ugostiti jedna od institucija, po načelu rotacije.
  19. Svaka institucija će razmotriti uvrštavanje obuke o međuresornoj saradnji u cilju otkrivanja prihoda od onlajn kriminala u svoje godišnje programe obuke.

20. Redovni godišnji sastanci šefova relevantnih institucija ili jedinica biće održavani u cilju poboljšanja saradnje. Šefovi relevantnih institucija mogu na osnovu jednoglasne odluke da odrede dalje smjernice kojima se uređuju aspekti saradnje njihovih institucija.

5 Međunarodna saradnja

21. Povećana saradnja nadležnih institucija na nacionalnom nivou takođe odražava potrebu za koordinisanom međunarodnom saradnjom putem razmjene informacija i uzajamne pravne pomoći. Relevantne institucije moraju identifikovati i istražiti moguće protokole o saradnji kako bi se postigla koordinisana, pravovremena i djelotvorna međunarodna saradnja.
22. Institucije su svjesne različitih mogućnosti za međunarodnu saradnju na osnovu nacionalnog zakonodavstva (Zakon o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima) uključujući, na osnovu reciprociteta, međunarodne pravne instrumente u oblasti pranja novca, pretresa, zaplijene i oduzimanja prihoda od kriminala, sajber kriminala i pranja novca (Konvencije Savjeta Evrope, Strazburška konvencija, Varšavska konvencija i Budimpeštanska konvencija, Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i dodatni protokoli) i bilateralne sporazume.
23. Nacionalne kontakt tačke za razmjenu informacija:
- INTERPOL: Dejan Đurović, šef NCB-a, Ministarstvo unutrašnjih poslova,
  - EUROPOL: Dejan Đurović, šef NCB-a, Ministarstvo unutrašnjih poslova,
  - 24/7 kontakt tačka za Budimpeštansku konvenciju: Jakša Backović, šef Jedinice za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, Ministarstvo unutrašnjih poslova,
  - EUROJUST: Jelena Đaletić, državna tužiteljka za vezu, Više državno tužilaštvo u Podgorici,
  - SEEPAG: Sonja Bošković, Vrhovno državno tužilaštvo,
  - SELEC: Dejan Đurović, rukovodilac NCB-a, Ministarstvo unutrašnjih poslova,
  - CARIN: Stevo Janković, Kriminalistička policija, Uprave policije, Sektor, Ministarstvo unutrašnjih poslova,
  - EGMONT Grupa: Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma,
  - Evropska pravosudna mreža: Ognjen Mitrović, Ministarstvo pravde, i gospodin Veljko Rutović, Specijalno državno tužilaštvo.
24. Centralna vlast za uzajamnu pravnu pomoć je Direktorat za međunarodnu pravosudnu saradnju i projekte u Ministarstvu pravde, koji je odgovoran za slanje i primanje zahtjeva u skladu sa sljedećim konvencijama i ugovorima:
- Konvencije Savjeta Evrope, Strazburška, Varšavska i Budimpeštanska konvencija
  - UN-Palermo i Merida konvencija i
  - Druge regionalne konvencije i bilateralni sporazumi.
25. Institucije prepoznaju mogućnosti različitih opcija za međunarodnu saradnju u okviru svojih zakonskih odgovornosti u konkretnim krivičnim istragama koje uključuju prihode ostvarene na osnovu onlajn kriminala: sa elementima sajber kriminala, otkrivanja prihoda od kriminala i pranja novca.
26. Institucije će nastojati da pruže informacije drugima o prirodi i vrsti informacija koje se mogu zatražiti na međunarodnom nivou, a u okviru sopstvenih odgovornosti, kao i o samom procesu i vremenskim rokovima koji su uključeni u to.

27. Institucije će nastaviti da razmatraju i istražuju različite mogućnosti za korišćenje kanala za međunarodnu saradnju u konkretnom slučaju u skladu s postojećim zakonskim odredbama.
28. Tužioci će razmotriti mogući pristup u konkretnom slučaju po pitanju:
- a. razmjene informacija putem postojećih mreža (kao što su Grupa EGMONT, regionalni aranžmani (potkrijepljeni Memorandumima o razumijevanju), INTERPOL, Europol EC3, EUROJUST, Evropska pravosudna mreža, Mreža 24/7, kao i pristupa informacijama na osnovu dobrovoljne saradnje multinacionalnih pružalaca usluga),
  - b. prenosa zahtjeva za međusobnu pravnu pomoć, u skladu sa uslovima u nacionalnom zakonodavstvu i međunarodnim pravnim instrumentima,
    - preko centralnog organa za uzajamnu pravnu pomoć (MLA);
    - korišćenjem opcija koje su predviđene Strazburškom, Varšavskom ili Budimpeštanskom konvencijom (čl. 34, 25 i 27, redom) ili bilo kojih drugih multilateralnih ili bilateralnih mogućnosti.
29. Institucije koje predvodi tužilac razmatraće koristi od korišćenja zajedničkih istraga i zajedničkih istražnih timova u prekograničnim slučajevima. Kada se formira radna grupa ili zajednički tim, vodeći tužilac ili vodeća jedinica treba da definiše zadatke kako bi se izbjeglo dupliranje zahtjeva za informacijama putem različitih mreža.
30. Institucije moraju da koriste i dijele dobre prakse i smjernice koje pružaju relevantne međunarodne institucije, kao što je Odbor stručnjaka Savjeta Evrope za operativnost evropskih konvencija o saradnji u krivičnim stvarima (PC-OC), Odbor za konvenciju o sajber kriminalu (T-CY), Konferencija strana potpisnica Varšavske konvencije i drugi. Nacionalni predstavnici će obezbijediti ažuriranje po pitanju razvoja događaja za relevantne institucije.
31. Institucije moraju da se najmanje jednom godišnje međusobno informišu o statistici u pogledu međunarodne saradnje u vezi sa prihodima od onlajn kriminala, kao i o najboljoj praksi i drugim iskustvima.

Prilog: Eksplanatorni izvještaj

Eksplanatorni izvještaj

o

**Opštem vodiču za protokole o međuresornoj i
međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala
na internetu**

1 Uvod

1.1 Svrha i pozadina

Svrha ovog dokumenta je pružanje izvora referenci za agencije koje su uključene u istragu i krivično gonjenje sajber kriminala i pretres, zaplenu i oduzimanje prihoda od onlajn kriminala i dopunjavanje informacija u Opštem vodiču o protokolima o međuresornoj i međunarodnoj saradnji za istrage u vezi sa prihodima od onlajn kriminala.

Dokument sadrži razne aspekte i opcije za međuresornu i međunarodnu saradnju, kao i neka razmatranja u vezi sa domaćim protokolima.

On je osmišljen tako da pomogne tužilaštvima, istražiocima i drugim relevantnim subjektima da formiraju strateški okvir na kojem će se zasnivati efikasna i zajednička razmjena informacija i istraživački tim kada rade u partnerstvu sa drugim javnim službama i/ili djelovima iz privatnog sektora na pretraživanju, zaplijeni i oduzimanju prihoda stečenih na osnovu onlajn kriminala.

Zajednički interes je da se kriminalci dovedu pred lice pravde i da se liše krivične dobiti.

1.2 Objašnjenje

Međuresorna saradnja zavisi od pravnog okvira koji definiše uloge i odgovornosti relevantnih institucija, uključujući slučajeve koji povezuju aspekte sajber istrage, finansijske istrage i prevencije i istrage onlajn pranja novca.

Intenzitet saradnje između relevantnih institucija može se kretati od jednostavne (spontane) razmjene informacija ili slanja zahtjeva za odgovore drugoj instituciji, do nivoa formiranja strukturisanih timova za istrage na operativnom nivou (na čelu sa vodećom (policijskom) jedinicom) ili na formalizovanom nivou (na čijem je čelu tužilac).

Međuresorni i međunarodni dokumenti protokola treba da se pregledaju i ažuriraju u redovnim intervalima, kao na primjer na godišnjim sastancima na kojima učestvuju sve relevantne institucije koje su navedene u ovom dokumentu.

1.3 Razmjena informacija/zahtjeva

Razumijevanje vrijednosti angažovanja različitih institucija je ono što pokreće odluku o saradivanju. Stoga je potrebno razmotriti da li je komunikacija između institucija (kriminalističke policije, Uprave za sprečavanje pranja novca i jedinice za finansijsko obavještanje (USPNIFT), poreske uprave, carinske uprave i službe tužilaštva) centralizovano (putem definisanih kontakt tačaka i komunikacionih kanala - na primjer u memorandumu o razumijevanju), ili da li je potrebno ostaviti šefovima relevantnih institucija da odluče o načinu komunikacije u svakom pojedinačnom slučaju. Može postojati korist od centralizovane razmjene informacija/zahtjeva, ali uz izvjesnu operativnu fleksibilnost.

Takva razmjena informacija/zahtjeva može se dogoditi i prije formalnog pokretanja krivične istrage, tako da tužilac možda (još uvijek) neće ni biti angažovan u vođenju. Da li će tužilac biti obavješten o takvoj komunikaciji, zavisi od zakonskih i praktičnih rješenja.

1.4 Krivična istraga

Krivični postupak koji prethodi suđenju obuhvata predistražni postupak i formalnu istragu. Predistražni postupak vodi tužilac, međutim, policija je ovlašćena da sprovede sve neophodne mjere za lociranje i hapšenje učinioca, otkrivanje i pribavljanje tragova krivičnog djela i predmeta koji mogu služiti kao dokaz, kao i prikupljanje svih relevantnih informacija pod uslovom da odmah o tome obavijeste nadležnog javnog tužioca. Tužilac nalaže formalnu istragu. On sprovodi postupak, a Policijska uprava,

Jedinica policije za borbu protiv visokotehnološkog kriminala može samo pružiti pomoć ukoliko se to zatraži. I finansijske istrage koje su predviđene Zakonom o povraćaju prihoda stečenih od krivičnog djela takođe nalaže i vodi tužilac.

Tužilac ima ovlaštenja da uspostavi timove za istrage koje su sastavili predstavnici relevantnih institucija u svrhu istrage konkretnog slučaja.

Uslovi za formiranje takvog tima zavise od zakonodavstva i odluke tužioca (i saglasnosti šefova nadležnih institucija). Bilo bi poželjno da se utvrde načini rada, intenzitet sastanaka ili čak (privremene) zajedničke službe. Plan rada je posebno važan kako bi se izbjeglo dupliranje zadataka, a posebno kako bi se izbjegli višestruki međunarodni zahtjevi koji se dostavljaju kroz različite kanale saradnje/razmjene informacija.

U složenim slučajevima takođe je potrebno razmotriti i operativno rukovodstvo (posebno kada se radi o nekoliko policijskih jedinica).

Moglo bi biti korisno definisati opšte smjernice (sa strane Vrhovnog državnog tužilaštva) za formiranje istražnog tima. To bi moglo uključiti konkretne uslove za situacije u kojima bi se takvi timovi razmatrali i mogućnost da policija predloži tužilaštvu formiranje takvih timova. Na njihov oblik mogu da utiču raspoloživi kadrovi i finansijski resursi.

1.5 Obim/područje primjenljivosti

Relevantne institucije obuhvataju:

- Državno tužilaštvo,
- Specijalno državno tužilaštvo, Stručna služba za informacione tehnologije i digitalne dokaze,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprave policije, Jedinica za borbu protiv visokotehnološkog kriminala (uključujući i jedinice za digitalnu forenziku 24/7 kontakt tačka u Jedinici za borbu protiv visokotehnološkog kriminala),
- Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma,
- Ministarstvo pravde - Direktorat za međunarodnu pravosudnu saradnju i projekte – Centralni organ.

Mandat svake institucije:

- **Državno tužilaštvo** funkcioniše na nivou osnovnog, višeg i vrhovnog državnog tužilaštva. Predmeti se raspodjeljuju na osnovu sistema lutrije i podliježu zakonodavstvu koje određuje nivo na kojem treba riješiti predmet. Pored toga, Specijalno državno tužilaštvo je nadležno za organizovani kriminal i korupciju, uključujući i sajber kriminal i povraćaj imovine proistekle iz krivičnog djela, koji potpadaju unutar tih parametara. Tužioci daju naloge policiji u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku i saraduju sa policijom na operativnom nivou, na bazi Memoranduma o razumijevanju sa Upravom policije. Kontakt-tačke za EUROJUST, EJM i SEEPAG nalaze se u Državnom tužilaštvu. Tužioci mogu učestvovati u zajedničkim istražnim timovima na osnovu važećih međunarodnih instrumenata i Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Služba za informacione tehnologije i digitalne dokaze Specijalnog državnog tužilaštva ima kao primarni zadatak analizu digitalnih uređaja, uključujući mobilne telefone i računare. Služba je opremljena softverom za forenzičku analizu ovih uređaja sa različitim hardverom i softverom, posebno dizajniranim za proces digitalne forenzike. Služba je namijenjena pružanju kompletne informatičke podrške i brige o IT bezbjednosti Specijalnog državnog tužilaštva, uključujući:

- kriptovanje podataka kao i kriptovanje komunikacija u okviru Specijalnog državnog tužilaštva,
  - briga o bezbjednosti mreže,
  - izrada i održavanje baze podataka,
  - briga o održavanju kompletne kompjuterske opreme u ovom tužilaštvu,
  - obrada digitalnih dokaza,
  - obrada podataka prikupljenih mjerama tajnog nadzora,
  - obezbjeđivanje tehničkih uslova informatičke zaštite podataka dobijenih iz baza podataka informacionih sistema drugih državnih organa,
  - obrada audio-video zapisa,
  - saradnja sa zaposlenima u ovom tužilaštvu u vezi sa pravilnom upotrebom forenzičkih procedura i resursa.
- **Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije, Jedinica za borbu protiv visokotehnološkog kriminala** istražuje krivična djela u oblasti sajber kriminala i/ili omogućava forenzičku ekspertizu u pružanju podrške drugim agencijama unutar policije i tužilaštva u pitanjima u kojima je tehnologija značajan faktor za krivično djelo ili povezane dokaze. Jedinica za borbu protiv visokotehnološkog kriminala u ovom momentu zapošljava samo jedno lice, koje je imenovana kontakt-tačka u skladu sa članom 35 Budimpeštanske konvencije. Situacija u kojoj postoji jedan pojedinac u službi ne obezbjeđuje održivost i kontinuitet.
  - **Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma (USPNIFT)** izvodi svoja ovlašćenja iz Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma iz 2014. godine¹. Ovo je administrativna jedinica za finansijske istrage (FIU) i ima ograničen pristup relevantnim bazama podataka, kao što su one koje vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ona može podržati krivične istrage učestvujući u finansijskim istragama, na zahtjev tužioca. USPNIFT je članica EGMONT grupe, što im omogućava da bezbjedno dijele finansijske i druge informacije na međunarodnom nivou sa drugim članovima Grupe. USPNIFT ima ovlašćenje da suspenduje sumnjive transakcije u trajanju do 72 sata kako bi se omogućilo prikupljanje i analiza svih relevantnih podataka, kao i primjena naloga za zamrzavanje ili drugog pravnog instrumenta u saradnji sa tužiocem.
  - **Ministarstvo pravde – Direktorat za međunarodnu pravosudnu saradnju i projekte** je određeni centralni organ za uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima u skladu sa konvencijama Saveta Evrope, Budimpeštanskom i Varšavskom konvencijom, kao i konvencijama UN o drogama i kriminalu. Centralni organ predstavlja most između lokalnih vlasti i međunarodnih institucija, i kao takav ima predstavnika T-CY za Crnu Goru i jednu od kontakt-tačaka za Evropsku pravosudnu mrežu.

Institucije i jedinice navedene u nastavku mogu biti relevantne kao posmatrači na sastancima o međuresornoj i međunarodnoj saradnji glavnih institucija, u zavisnosti od teme i specifičnog tehnološkog znanja i iskustva posmatrača:

- **Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije, Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije** koji sprovode istrage o teškim zločinima i krivičnim

---

¹ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, Službeni list Crne Gore, br. 33/14 od 04.08.2014

djelima u vezi sa pranjem novca. Istražuju i prestupnike koji koriste tehnologiju kako bi počinili krivična djela i sakrili imovinu stečenu putem kriminala.

- **Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije, Sektor kriminalističke policije** ima svojstvo posmatrača za Crnu Goru u okviru CARIN mreže.
- **Ministarstvo unutrašnjih poslova – Forenzički centar Uprave policije Crne Gore** koji sprovode digitalne forenzičke istrage u ime policije i tužilaca za upotrebu u krivičnom gonjenju.
- **Ministarstvo finansija – Poreska uprava** može biti relevantna u smislu određivanja zakonitih prihoda i pitanja i/ili prekršaja u vezi sa porezom.
- **Ministarstvo finansija – Uprava carina** može biti korisna kada je u pitanju prihod koji se prevozi u ili izvan zemlje u gotovini.
- **Ministarstvo finansija – Uprava za nekretnine** ima evidenciju o vlasništvu nad imovinom i načinima plaćanja.

2 Mjere

2.1 Domaće mjere

Svaka zemlja ima zakonodavstvo u okviru kojeg vrši krivično gonjenje učinilaca, i putem kojega su nadležni organi ovlašćeni da sprovedu istragu o kriminalu (i kriminalcima).

Praksa može ukazati na potrebu za detaljnijim aranžmanima u pogledu saradnje između institucija u primjeni određenih mjera (na primjer posebna sredstva za istragu, redosljed zamrzavanja imovine, očuvanje po ubrzanom postupku itd.). Mogla bi se razmotriti i posebna odredba Protokola/Memoranduma o razumijevanju.

Sljedeća domaća pitanja će zahtijevati zakon i propisani postupak. Shodno tome, potrebno ih je razmotriti u istragama koje se odnose na sajber kriminal i srodnu istragu o prihodima od takvih krivičnih djela. U tom pogledu, potrebno je obaviti sljedeće na način koji je predviđen domaćim zakonodavstvom:

- Izdavanje garancija
- Hapšenja
- Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka;
- Ubrzano čuvanje i djelimično objelodanjivanje podataka o saobraćaju
- Nalozi za proizvodnju
- Pretraga i zaplijena
- Prikupljanje podataka o saobraćaju u realnom vremenu
- Presretanje podataka o sadržaju
- Zahtijevanje prijavljivanja sumnjivih transakcija
- Zahtijevanje identifikacije/objelodanjivanja tragova transakcija
- Zahtijevanje održavanja ili otkrivanja informacija o transakciji
- Zabrana otkrivanja tekućih pretraga ili istraga o pranju novca
- Privremeno zaustavljanje ili zadržavanje transakcija koje su prijavljene kao ili se smatraju za sumnjive transakcije
- Pripajanje/oduzimanje bankovnih računa i druge imovine (virtualne valute itd.)
- Mjere za privremeno zamrzavanje imovine, mjere za oduzimanje imovinske koristi stečene na osnovu kriminala
- Istražna sredstva (pristup podacima o bankovnom računu, korišćenje SIMS).

2.2 Međunarodne mjere

Kada države sarađuju sa međunarodnim partnerima, postoji opšte očekivanje da će one imati dovoljno uspostavljenih mjera da podrže sporazume sklopljene na osnovu Budimpeštanske i Varšavske konvencije.

Ove konvencije zahtijevaju od strana potpisnica da usvoje nacionalno zakonodavstvo kojim se predviđaju posebne istražne i privremene mjere. Zahtjevi za uzajamnu pravnu pomoć mogu se tada dostaviti u skladu s konvencijama u vezi sa sljedećim mjerama:

- Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka (član 29 Budimpeštanske konvencije);
- Brzo otkrivanje očuvanih podataka o saobraćaju (član 30 Budimpeštanske konvencije)
- Uzajamna pomoć u pogledu pristupa uskladištenim računarskim podacima (član 31 Budimpeštanske konvencije)
- Uzajamna pomoć u vezi sa prikupljanjem podataka o saobraćaju u realnom vremenu (član 33 Budimpeštanske konvencije)

- Uzajamna pomoć u vezi sa presretanjem podataka o sadržaju (član 34 Budimpeštanske konvencije)
- Zahtjevi za informacijama o računima banaka (član 17 Varšavske konvencije)
- Zahtjevi za informacijama o bankarskim transakcijama (član 18 Varšavske konvencije)
- Zahtjevi za praćenje bankarskih transakcija (član 19 Varšavske konvencije)
- Oduzimanje sredstava upotrijebljenih za izvršenje krivičnog djela ili prihoda/imovine odgovarajuće vrijednosti (članovi 23 - 26 Varšavske konvencije):
  - Obaveza konfiskacije i izvršenja zahtjeva za oduzimanje
  - Raspolaganje konfiskovanim sredstvima
  - Konsultacije o izvršenju naloga za konfiskaciju.

Prethodno navedeni zahtjevi se upućuju na način koji je predviđen konvencijama, i to članom 25 Budimpeštanske konvencije kada postoji postojeća pravna osnova za saradnju ili članom 27 (ako ga prihvata država potpisnica) kada ne postoji takva pravna osnova i članovima 33 i 34 Varšavske konvencije, u skladu sa odredbama o povjerljivosti i odredbama o ograničenju, gdje je to primjenjivo, a u odsustvu postojećeg relevantnog sporazuma (član 28 Budimpeštanske konvencije i član 43 Varšavske konvencije).

Dalje odredbe koje su relevantne za međunarodnu saradnju uključuju:

- Odredbe o spontanom dostavljanju informacija (član 26 Budimpeštanske konvencije, član 20 Varšavske konvencije),
- Dobijanje podataka o pretplatniku pomoću naloga izdatog u državi (član 18 Budimpeštanske konvencije). Iako je ovo lokalno ovlašćenje, može se koristiti za pribavljanje podataka o pretplatnicima od multinacionalnih pružalaca usluga umjesto pribjegavanja uzajamnoj pravnoj pomoći, gdje je to prikladno i pod uslovom da su ispunjeni određeni zahtjevi i uslovi, a dotični zahtjevi su utvrđeni u T-CY uputstvu br.10
- Prekogranični pristup uskladištenim računarskim podacima koji su predmet odobrenja/kada su podaci javno dostupni (član 32 Budimpeštanske konvencije). Ovo je ekstrateritorijalna mjera koja je na raspolaganju istražiocima koji se bave istragom krivičnog djela u njihovoj teritorijalnoj nadležnosti i stručnosti koje se primjenjuju u određenim, ograničenim okolnostima, utvrđenim u T-CY uputstvu br. 3,
- Uspostavljanje kontakt tačke za Mrežu 24/7 (član 35 Budimpeštanske konvencije),
- Razmjena informacija između Jedinica za finansijsku istragu, na spontanoj osnovi ili na zahtjev (član 26 Varšavske konvencije),
- Saradnja između Jedinica za finansijsku istragu u vezi sa odlaganjem sumnjivih transakcija (član 47 Varšavske konvencije).

3 Saradnja u toku krivičnih istraga

Uspostavljanje višeagencijske grupe, zajedničkog tima za istragu u prekograničnim slučajevima ili razmjena resursa zahtijeva planiranje, razmjenu informacija, saglasnost i saradnju. U nastavku su navedeni neki od razloga koje će tužioci, viši policijski službenici i rukovodioci Agencije morati da razmotre u cilju pružanja podrške saradnji između agencija u toku krivičnih istraga.

2.3 Radnje prije istrage

- Obavještenje u fazi koja prethodi istrazi.
  - Kada dvije ili više strana zatraže saradnju, potrebno je što je prije moguće razgovarati o ranim indikacijama u pogledu vrste podrške, dužine vremena i potrebnih resursa.
  - Predviđanje i rano obavještanje o vjerovatnoći u pogledu potrebe za saradnjom između agencija omogućuje rukovodiocima i drugim licima da planiraju svoj odgovor na planiran i metodičan način.
  - Sredstva na osnovu kojih obavještenja i zahtjevi za radnje koje prethode istrazi treba da ostanu povjerljivi moraju biti jasno identifikovani.
  - Tužioci i viši istražioci mogu da razmotre zahtjeve za osnivanje višeagencijske grupe ili zajedničkog tima za istragu i da izrade potrebne planove. Dalje informacije su opisane u nastavku ovog dokumenta.

2.4 Početak istrage

- Kako se obavještava?
- U kojoj fazi je potrebno dostaviti obavještenje?
- Šta obavještenje treba da obuhvati?
  - Nazive strana
  - Sud, ako postoji, na kojem se postupak vodi ili na kojem treba da se pokrene
  - Prirodu aktivnosti/postupka
  - Navodne činjenice koje se služe kao osnova za aktivnost/postupak
  - Predviđeni datum pokretanja aktivnosti/postupka
- Postoji li uslov da strane obavezno postupaju sa obavještenjima o početku istrage kao sa povjerljivim informacijama, ako je to potrebno?
- Saradnja u vezi sa određenim mjerama (vidjeti u nastavku pod naslovom: Mjere).

2.5 Saradnja u pogledu razmjene informacija

Vidjeti u nastavku pod naslovom: Razmjena obavještajnih podataka, informacija i dokaza.

4 Razmjena obavještajnih podataka, informacija i dokaza

Organi za sprovođenje zakona, obavještajne organizacije i vlade prepoznaju potrebu za saradnjom, dijeljenjem i razmjenom informacija. Efikasna razmjena obavještajnih podataka, informacija i dokaza zahtijeva i podrazumijeva proces, povjerenje i sigurnost.

Uzimajući u obzir sljedeće zahtjeve, tužilaštva i agencije za sprovođenje zakona će osigurati sistem koji uravnotežuje zakonske zahtjeve i pitanja privatnosti, ali i tačno identifikovati način na koji se informacije, obavještajni podaci i dokazni materijali mogu koristiti u odgovarajućim procesima.

- Preduslovi za razmjenu obavještajnih podataka, informacija i dokaza
- Postupak za traženje obavještajnih podataka, informacija i dokaza:
  - Na koji način će svaka strana dostaviti, zaprimiti i obraditi zahtjeve za informacije?
  - Kojim licima u okviru svake agencije se šalju zahtjevi?
- Povjerljivost zahtjeva
- Ograničenja u pogledu povjerljivosti zahtjeva
- Kazne za kršenje povjerljivosti zahtjeva
- Spontane informacije
- Krajnji rok za obradu zahtjeva:
  - Izuzeci
  - Hitni zahtjevi
  - Bez izuzetka za vrijeme praznika/vikenda/radnog vremena
- Zaštita podataka
- Povjerljivost informacija - nivo klasifikacije
  - Zahtjev da se stranama ne dostavlja nikakvo obavještenje (npr. nedostavljanje obavještenja vlasniku bankovnog računa o zamrzavanju bankovnih računa)
  - Mjere bezbjednosti koje je potrebno sprovesti
    - Fizičko obezbjeđivanje prostorija
    - Obezbjeđivanje računarskih sistema i sistema informacionih tehnologija
    - Kazne za otkrivanje informacija koje se razmjenjuju
    - Izuzeci od obaveze povjerljivosti:
      - Kada je otkrivanje informacija propisano zakonom
      - Kada postoji saglasnost za otkrivanje informacija
  - Adekvatne instrukcije koje su date kontakt tačkama/ostalim osoblju koje je uključeno u zahtjev o obaveznoj povjerljivosti
- Uslovna razmjena dokaza
- Integritet informacija, obavještajnih podataka i razmijenjenih dokaza:
  - Vlasništvo
  - Procesi za održavanje integriteta/dokaznog lanca
  - Obezbjeđivanje dostupnosti zvaničnika da svjedoče o autentičnosti podataka na sudovima
- Sredstva putem kojih će se dijeliti elektronski podaci (oblak/fizički diskovi itd.).

Ministarstvo pravde je počelo da koristi informacioni sistem pod nazivom Luris, koji podržava komunikaciju između svih sektora Ministarstava pravde. Sistem približava Ministarstvo efikasnom sistemu komunikacije, što u konačnici podrazumijeva sistem bez papira.

5 Višeagencijske grupe

Stvaranje višeagencijskih grupa za krivičnu istragu može se zahtijevati iz više razloga, uključujući dijeljenje resursa, veličinu operacije, zakonski uslov za uključenost različitih agencija, ekspeditivnost i mnoge druge potrebe.

Postoji nekoliko pitanja koja je potrebno uzeti u obzir prilikom osnivanja višeagencijske grupe, koja uključuju rukovodstvo, resurse, odgovornost i pravni okvir. Ovaj set smjernica sadrži nekoliko uputa u razmatranja koja je potrebno izvršiti prilikom stvaranja takve višeagencijske grupe i koje je potrebno preispitivati u toku istrage. Nacionalno zakonodavstvo i direktive će imati prioritet u odnosu na preporuke koje su detaljnije opisane u nastavku.

2.6 Uspostavljanje višeagencijske grupe

Za osnivanje višeagencijske grupe, potrebno je razmotriti sljedeće i zabilježiti za kasniju reviziju:

- Stalna ili privremena višeagencijska grupa:
  - Ako je privremena, mandat višeagencijske grupe
- Svi procesi koji su preduzeti u cilju identifikacije i mapiranja uključenih agencija
- Razvoj strukture:
  - Rukovodstvo i upravljanje višeagencijskom grupom
  - Planiranje resursa i osiguranje centra za upravljanje
  - Odredbe i rezervacije za promjene u rukovodstvu ili strukturi
- Nivoi višeagencijskih grupa:
  - Postojeći oblici prakse i koordinacije
  - Virtuelne veze između agencija:
    - Udružene (kolocirani hab) agencije koje se nalaze u zajednici/rade zajedno.

2.7 Kadar višeagencijske grupe

Nakon donošenja odluke o stvaranju višeagencijske grupe, nadležni rukovodioci iz agencija koje su uključene u stvaranje takve grupe treba da razmotre i usaglase resurse i finansiranje. Resurse i finansiranje treba da stalno prati centar za upravljanje. Sljedećim se obezbjeđuju smjernice za razmatranja u tom pogledu:

- Dodjela kadra od strane agencija:
  - Broj lica
  - Dužnosti kadra
  - Trajanje zadatka
  - Raspored kadra
- Poseban kadar koji je potrebno dodijeliti:
  - Međuresorne pozicije saradnika (imenovanje pojedinaca u agenciji za saradnju sa/između agencija i odjeljenja)
  - Pozicije za vezu (lice koje je zaposleno u jednoj agenciji, a određeno za rad sa drugom agencijom)

- Detalji o kadru (specijalista ili profesionalno lice zaposleno za obavljanje zadataka za drugu agenciju).

2.8 Strateško odlučivanje

Efikasan rad višegencijske grupe će se oslanjati na jasnom rukovodstvu, transparentnom donošenju odluka i dobrom strateškom planiranju. Uspostavljanjem procesa za strateško odlučivanje na početku rada takve grupe, procesi saradnje bi trebalo da postanu mnogo efikasniji. Slijedi nekoliko tema za razmatranje:

- Vodeće agencije
- Posebne uloge
- Izbor nadležnosti
- Izbor foruma
- Koordinisane intervencije:
  - U pogledu već postojećih informacija/obavještajnih podataka/informacija
  - U pogledu sprovođenja hapšenja, pretresa i zaplijena
  - U pogledu zamrzavanja imovine.

2.9 Saradnja u pogledu tehnologija

- Saglasnost za uspostavljanje baze podataka u realnom vremenu
- Zahtjev za agencije da održavaju i ažuriraju međusobno povezane baze podataka u realnom vremenu kako bi se omogućilo sljedeće:
  - Razmjena informacija između agencija u realnom vremenu
  - Donošenje odluka između agencija u realnom vremenu
  - Komunikacija između agencija u realnom vremenu
  - Mjere za zaštitu podataka
  - Standardi sigurnosti/šifrovanja
- Pristup informacijama u bazama podataka u fazi obavljanja radnji pred istragu i fazi istrage.

2.10 Preispitivanje i izvještavanje

Mjerenje ostvarenih rezultata i razvoj postupaka je stalni uslov u razvoju svakog procesa istrage. Ovim se omogućava identifikovanje najbolje prakse, blokada koje je potrebno ukloniti i rizika koje je potrebno ublažiti. Neka razmatranja na osnovu kojih se najbolje može ostvariti ovaj cilj zabilježena su u nastavku:

Zadržavanje evidencije:

- Neophodni period zadržavanja
- Način zadržavanja
- Vrsta podataka koje treba da zadrže agencije:

Odgovornost:

- Mjerenje ostvarenih rezultata u pogledu katkoročnih/dugoročnih ishoda
- Sredstva na osnovu kojih se prati napredak.

Sastanci/Izvještaji:

- Izrada rasporeda sastanaka

- Godišnji sastanci i vanredni sastanci
- Obavještenje o sastancima
- Dnevni red sastanaka
- Rezultati sastanaka.

Potrebni pregledi:

- Pregled tekućih aktivnosti na sprovođenju zakona
- Pregled efektivnosti koordinacije
- Buduće aktivnosti na sprovođenju zakona
- Pregled statistike za identifikaciju problema u saradnji itd.
- Analiza rizika
- Pregled radnih akcionih planova/programa rada svake agencije.

2.11 Istraživanje

- Razmjena informacija o predstojećim aktivnostima u istrazi koje su od uzajamnog značaja
- Međusobno pozivanje na relevantne sastanke sa stručnjacima i saradnju u aktivnostima istrage
- Razmjena informacija o pitanjima u vezi sa sprovođenjem zakona.

2.12 Zajednička obuka

Obuka je način razmjene najboljih praksi i razjašnjavanja određenih nesporazuma u različitim organizacijama. Ona predstavlja važan dio prethodnog planiranja za višeagencijske grupe. Sljedeća lista predstavlja osnovni standard u pogledu aktivnosti za obuku koje je potrebno uzeti u obzir prilikom njihovog sprovođenja:

- Razmjena postojećih materijala za obuku
- Izrada i ocjena aktivnosti obuke/radionica/alata/metodologija za različite agencije
- Izrada zajedničkih materijala za obuku
- Postupci za održavanje zajedničke obuke
- Međusobno pozivanje na aktivnosti obuke/radionica
- Učestalost obuke
- Finansiranje zajedničkih obuka
- Odgovornost za zajedničke obuke.

Gdje je prikladno, potrebno je uzeti u obzir uključivanje relevantnih subjekata iz privatnog sektora.

2.13 Neformalna saradnja

- Odobravanje neformalnih/inovativnih sredstava za saradnju
- Istraživanje svih zakonskih načina/mogućnosti za saradnju
- Nastavak poštovanja propisa o ličnim podacima, privatnosti i drugih pravila
- Razmatranje vrijednosti koju sud može dodijeliti neformalnoj saradnji i samim tim isključiti dokaze.

2.14 Kontakt tačke za višeagencijske grupe

- Određivanje kontakt tačaka u svakoj agenciji
- Sredstvo/Način na koji se može stupiti u kontakt sa kontakt tačkom
  - Hitna pitanja

- Pitanja koja nisu hitna
- Kontakt tačke u kojima su za stalno raspoređeni pojedinci sa odgovarajućim sigurnosnim odobrenjem koje je dogovoreno u skladu sa odgovarajućim standardom
- Kadar određene kontakt tačke ima punu nadležnost da odgovori na slučajeve (nisu potrebna dodatna ovlašćenja).

2.15 Javnost

- Ograničenja u pogledu davanja izjava za štampu u vezi sa aktivnostima višeagencijskih grupa bez saglasnosti svih strana.

2.16 Ukidanje višeagencijskih grupa

- Da li agencija može jednostrano da ukine višeagencijske grupe?
- Pod kojim okolnostima se može ukinuti višeagencijska grupa?
- Kakav je efekat ukidanja na obaveze strana?
- Kakav je efekat ukidanja na saradnju/informacije koje su ranije razmijenjene?
- Na koji način je potrebno dostaviti obavještenje o ukidanju?

2.17 Troškovi

- Ko će snositi troškove koji nastanu u toku rada višeagencijskih grupa?

6 Saradnja između javnog i privatnog sektora

U istraživanju sajber kriminala i/ili otkrivanju prihoda od kriminala i pranja novca neophodna je sveobuhvatna i efikasna saradnja između javnog i privatnog sektora. Takva saradnja će biti zasnovana na domaćim i međunarodnim mjerama (koje su navedene na drugim mjestima u ovom dokumentu), koje je potrebno da usvoji svaka nacija.

Efikasno funkcionisanje ovih zakona i sporazuma oslanja se na relevantne protokole i standardne operativne postupke koji su dogovoreni i koji se sprovode u javnom i privatnom sektoru.

U zahtjevima za pružanje podrške za saradnju između javnog i privatnog sektora potrebno je razmotriti sljedeća pitanja:

- Razvijanje sistema putem kojeg će odgovarajuća agencija dobiti podatke od lica iz privatnog sektora, od kojih ima zakonski mandat da reguliše/zatraži saradnju/informacije:
  - Dodjela uloga zasnovanih na efikasnosti i zakonskim nadležnostima
  - Osigurati da zavisi od pitanja koja se razmatraju ili od konkretnog slučaja
- Mehanizmi pomoću kojih će se odvijati saradnja sa privatnim sektorom
- Uspostavljanje stalne višeagencijske grupe sa različitim telima iz privatnog sektora (npr. CERT, ccTLD, ISP itd.).

Uspjeh saradnje između javnog i privatnog sektora često se zasniva na kratkim i relevantnim Memorandumima o razumijevanju. Važno je da se ovi dokumenti redovno pregledaju i ažuriraju po potrebi. Iako protokoli o javno-privatnoj saradnji predstavljaju zasebno pitanje², priznaje se da se postojeći nivoi javno-privatne saradnje mogu poboljšati u pogledu istraga o sajber kriminalu, spodeljivanju informacija sa interneta i finansijskog obavještanja.

Radionice, sastanci i konferencije predstavljaju dobar način za postizanje poboljšanja u ovim oblastima. Na ovakvim zajedničkim sastancima mogu se identifikovati blokade, rješenja i metode za ublažavanje uzajamnih zabrinutosti u vezi sa zakonitošću, proporcionalnošću i potrebama.

Svaka inicijativa za međuresornu saradnju treba da uzme u obzir saradnju sa javnim i privatnim sektorom, zabilježi i koordiniše napore, takođe u cilju sprečavanja pojave kontradiktornih zahtjeva, poruka i politike, i identifikuje uspješne strategije i metode saradnje.

---

² Vidjeti preporuke Savjeta Evrope o saradnji policija i provajdera internet usluga u suzbijanju sajber kriminala, 2008: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802fa3ba> i <https://rm.coe.int/16802fe14f>

7 Međunarodna saradnja

Obaveza saradnje (bilo putem razmjene informacija ili međusobne pravne pomoći) potiče iz međunarodnih ugovora, uključujući Konvenciju Savjeta Evrope o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i protokolima, Budimpeštansku konvenciju o sajber kriminalu (ETS br.185), Strazburšku konvenciju o pranju novca, pretraživanju, zaplijeni i oduzimanju prihoda od kriminala (ETS br.141) i Varšavsku konvenciju o pranju novca, pretraživanju, zaplijeni i oduzimanju prihoda od kriminala i Konvenciju o finansiranju terorizma (CETS br.198). Međutim, neke od praktičnih izazova koji proističu iz takve saradnje rješavaju odbori ili drugi mehanizmi za praćenje koji su uspostavljeni za tu svrhu (vidjeti odbore Savjeta Evrope koji su navedeni u nastavku). Gdje je to prikladno, takođe je potrebno uzeti u obzir i relevantne bilateralne ili regionalne okvire za saradnju, kao potencijalnu osnovu za saradnju.

Iako odgovornost za uzajamnu pravnu pomoć obično leži na pravosuđu i centralnom organu uprave (Ministarstvo pravde), takođe je važno da se bude upoznato sa drugim kanalima saradnje (i njihovim ograničenjima) na nivou policije i tužilaca. U svim slučajevima, ali naročito u složenim slučajevima, najefikasniji metod za prikupljanje informacija treba da identifikuju oni koji su bili uključeni na početku, s ciljem izbjegavanja istovremene upotrebe više od jednog kanala u iste svrhe, jer to može dovesti do dupliranja zahtjeva.

2.18 Zajednički timovi za istragu

Primjenljiva međunarodna pravna osnova za zajedničke timove za istragu nalazi (ZTI/JIT) se u članu 20 Drugog protokola iz 2001. godine uz Konvenciju Savjeta Evrope o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima. Član 27 Konvencije o policijskoj saradnji za jugoistočnu Evropu iz 2006. godine pruža dodatnu pravnu osnovu, a konvencije Ujedinjenih nacija o organizovanom kriminalu (Konvencija iz Palerma) i korupciji (UNCAC) takođe predstavljaju osnovu za uspostavljanje zajedničkih timova i zajedničkih tijela za istrage. U svim slučajevima potrebno je da odgovarajuća pravna osnova bude što prije identifikovana.

U Crnoj Gori, članovi 42 i 43 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima potvrđuju da je zajednički istražni tim oblik uzajamne pravne pomoći, kao i nadležnost centralnog organa za primanje i dostavljanje zahtjeva za oblike uzajamne pravne pomoći navedene u članu 42, uključujući i zajedničke istražne timove. Međutim, zajednički istražni tim formiran u Crnoj Gori predvodiće tužilac.

U EU, zajednički tim za istragu se uspostavlja na određeni period i za određenu svrhu, a zasniva se na sporazumu između dva ili više nadležnih organa u državama članicama. Nadležni organi iz zemalja izvan EU mogu učestvovati u zajedničkom timu za istragu u zavisnosti od saglasnosti svih drugih strana učesnica i postojanja odgovarajuće međunarodne pravne osnove. Ako bude zatraženo od neke države članice Evropske Unije (EU) da bude dio zajedničkog tima za istragu, određene korisne informacije o praksi EU u pogledu zajedničkih timova za istrage mogu se naći na internet stranicama Europol³ i EUROJUST-a⁴.

Uošteno, svaki zajednički tim za istragu se uspostavlja da bi se istražio određeni slučaj. Kada se istraga zaključi, zajednički tim za istragu se rasformira: stoga, ne postoje stalni ili kontinuirani zajednički timovi za istragu. Uslovi u skladu sa kojima funkcioniše zajednički tim za istragu varira od

---

³ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/joint-investigation-teams>

⁴ <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/joint-investigation-teams/Pages/jits-framework.aspx>

slučaja do slučaja, međutim, uslovi se obično zasnivaju na modelu sporazuma koji se nalazi u dodatku Rezolucije Savjeta od 26. februara 2010. godine o Modelu sporazuma o uspostavljanju zajedničkog tima za istragu (ZIT) (2010/C 70/01), koji podstiče nadležne organe u državama članicama "da se dogovore o modalitetima zajedničkog tima za istragu".

Kako je većina država članica EU potpisala i ratifikovala i Budimpeštansku i Varšavsku konvenciju, očekuje se da će se članovi zajedničkog tima za istragu moći pridržavati odredaba ovih ugovora.

U Zakonu o međunarodnoj saradnji u krivičnim stvarima zajednički tim za istragu se pominje u članu 96.

Uspostavljanje zajedničkih timova za istragu

Prilikom formiranja zajedničkih timova za istragu potrebno je razmotriti sljedeće:

- Obavještenje o osnivanju
- Struktura/rukovodstvo
- Standardni operativni protokoli
  - Standardni operativni postupci sa finansijskim institucijama kako bi se obezbijedilo, kada je to neophodno, da protok nelegalnih transfera novca može biti odložen sve dok se neophodne obavještajne informacije i/ili drugi pravni instrumenti ne budu mogli iskoristiti.
  - Dogovor da će svaka od relevantnih institucija stupiti u kontakt sa imenovanim predstavnikom u relevantnim partnerskim institucijama kako bi se ubrzali zahtjevi
- Sprovođenje istraga
  - Održavanje čuvanja dokaznih predmeta iz dokaznog lanca.
  - Odgovarajuće započinjanje istrage
  - Trenutna lista kontakata policijskih službi koje su dežurne
  - Zadržavanje aktuelnih lista kontakata finansijskih institucija od strane relevantnih institucija
- Neophodno finansiranje (mada neka sredstva može obezbijediti i Europol)
- Resursi i kadar
  - Odgovarajuće rukovodstvo
  - Odgovarajući resursi, uključujući nivoe vještina i znanja
  - Odgovarajuća raspodjela uloga i odgovornosti
- Zajednički sporazum o tome u kojoj fazi ukinuti zajednički tim za istragu
- Saradnja nakon ukidanja zajedničkog tima za istragu.

2.19 Standardi za međunarodnu saradnju

Kada se započinje sa međunarodnom saradnjom potrebno je uzeti u obzir relevantne odredbe Varšavske konvencije (koje se primjenjuju na finansijske istrage, uzajamnu pravnu pomoć i saradnju Jedinica za finansijske istrage, eng. FIU), Budimpeštanske konvencije (koja se primjenjuje na istraživanja u oblasti sajber kriminala i sticanje elektronskih dokaza) i 40 Preporuka Operativne radne grupe za finansije (eng. FATF) (koje se primjenjuju na prevenciju, otkrivanje, istragu i krivično gonjenje zbog pranja novca, povezanih predikatnih prekršaja i finansiranja terorizma). Najznačajnije odredbe ovih instrumenata su navedene u nastavku.

Pravni instrumenti EU

Pravni instrumenti EU važe u okviru zemlja članica Evropske unije. Prema tome, prilikom saradnje sa državom članicom EU, može biti korisno za Crnu Goru, kao državu kandidata, da razumije približavanje standardima, metode saradnje i prakse koji su zahtijevani putem najrelevantnijih instrumenata koji se odnose na imovinu proisteklu iz krivičnog djela i sajber kriminala.

To su:

- Direktiva 2014/42/EU o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji koja takođe proširuje i delimično zamjenjuje Okvirnu odluku 2001/500/JHA o pranju novca, identifikovanju, praćenju, zaplijeni i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarenih krivičnim djelom;
- Okvirna odluka 2005/212/JHA o oduzimanju prihoda, sredstava upotrijebljenih za izvršenje krivičnog djela i imovine povezanih sa kriminalom;
- Odluka Savjeta 2007/845/JHA koji je uveo obavezu državama članicama da osnuju Jedinicu/e za vraćanje imovine (eng. ARO) koje su u obavezi da sarađuju u pogledu imovine povezanih sa kriminalom.
- Direktiva 2013/40/EU o napadima na informacione sisteme (24/7) uvela je (između ostalog) odredbe o kriminalizaciji, pravila o sankcijama i nadležnosti, kao i odredbe koje podržavaju međunarodnu saradnju.

Takođe je korisno uputiti na Sedmom krugu uzajamnih ocjenjivanja „Praktična implementacija i funkcionisanje evropskih politika o sprečavanju i suzbijanju sajber kriminala (GENVAL⁵ – sa završetkom 2016. godine) koja je bila posvećena praktičnoj implementaciji i funkcionisanju politika EU u sprečavanju i suzbijanju sajber kriminala.

Takođe treba napomenuti da se u okviru EU saradnja u krivičnim stvarima sve više sprovodi na osnovu načela uzajamnog priznavanja (MR), naspram uzajamne pomoći; a u nastavku su navedeni najznačajniji instrumenti uzajamnog priznavanja koji se odnose na imovinu proisteklu iz krivičnog djela i sajber kriminal:

- Okvirna odluka 2003/577/JHA o izvršenju naloga o zamrzavanju
- Okvirna odluka 2006/783/JHA o primjeni načela međusobnog priznavanja naloga za oduzimanje
- Direktiva 2014/41/EU o evropskom nalogu za istrage u krivičnim stvarima.

Opšta načela i mjere za međunarodnu saradnju

- Varšavska konvencija, član 15
  - Strane potpisnice moraju da međusobno sarađuju u svrhu istraga i postupaka u cilju oduzimanja sredstava upotrijebljenih za izvršenje krivičnog djela i prihoda.
  - Strane potpisnice se moraju pridržavati zahtjeva za oduzimanje određenih predmeta ili zahtjeva za plaćanje novčanog iznosa koji odgovara vrijednosti prihoda i zahtjeva za pomoć u istrazi i privremene mjere s ciljem bilo kog oblika zaplijene.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 23 i 25

---

⁵ Usvojeni izvještaji mogu se naći na adresi:

- Strane potpisnice moraju pružiti uzajamnu pomoć u svrhu istraga ili postupaka koji se odnose na krivična djela koja se odnose na računarske sisteme i podatke, ili za prikupljanje dokaza o krivičnom djelu u elektronskoj formi.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 37
- Države bi trebalo da brzo, konstruktivno i efikasno pruže najopsežniju moguću međusobnu pravnu pomoć u vezi sa pranjem novca, pratećim predikatnim krivičnim djelima i istragama u vezi sa finansiranjem terorizma, krivičnom gonjenju i srodnim postupcima.

Komunikacija i prenos zahtjeva

Potpisnice Varšavske i Budimpeštanske konvencije u obavezi su da imenuju centralne organe koji direktno komuniciraju jedni sa drugima (Varšavska konvencija – članovi 33 i 34; Budimpeštanska konvencija – član 25 primenjuje se tamo gdje ima postojeće osnove za saradnju, i član 27 primenjuje se ako nema postojećeg aranžmana ili centralnog organa koji je imenovan, ili se može primijeniti ako ga prihvati država ugovornica). Međutim,

- Varšavska konvencija, član 34 predviđa da se hitni zahtjevi mogu direktno prenijeti između pravosudnih organa, uključujući tužioce, uz jedan primjerak koji se šalje putem centralnih organa ili preko INTERPOLA.
- Varšavska konvencija, član 34(5) predviđa da se zahtjevi koji nisu prinudni (odnosno gdje za izvršenje zahtjeva nije neophodna upotreba prinudnih mjera) mogu direktno prenositi između nadležnih organa.
- Varšavska konvencija, član 34(6) predviđa mogućnost direktne razmjene nacрта zahtjeva kako bi se olakšala saradnja prije nego što se podnese zvanični zahtjev.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 29-31 predviđaju da se zahtjevi rješavaju na brz i ekspeditivan način.
- Prenos preko INTERPOLA je dostupan svim stranama potpisnicama Konvencije Savjeta Evrope o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima.
- Budimpeštanska konvencija, član 27(9) sadrži sličnu odredbu (koja je primjenljiva ako je strana prihvatila i ako nije pokrivena nekim već postojećim aranžmanom).

Privremene mjere

- Varšavska konvencija, članovi 21-22
  - Strane potpisnice moraju da preduzmu privremene mjere, kao što je zamrzavanje ili zaplijena, kako bi se spriječilo svako trgovanje, prenos ili odlaganje imovine koja je predmet oduzimanja i moraju spontano pružiti sve informacije koje su relevantne za izvršenje takve privremene mjere.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 29-30 predviđaju sljedeće mjere:
  - Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka;
  - Ubrzano objelodanjivanje sačuvanih podataka o saobraćaju.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 38⁶

---

⁶ Tumačenje preporuke 38 Operativne radne grupe za finansije (FATF).

- Države bi trebalo da imaju ovlaštenja da preuzmu ekspeditivne akcije kao odgovor na zahtjeve drugih zemalja da identifikuju, zamrznu, zaplijene i oduzmu imovinu koja se pere, prihode od pranja novca, predikatnih prestupa i finansiranja terorizma, sredstva koja su upotrijebljena za izvršenje krivičnog djela ili imovinu odgovarajuće vrijednosti.

Pomoć u istrazi

- Varšavska konvencija, članovi 16-19
  - Strane potpisnice će pomoći jedna drugoj u identifikaciji i otkrivanju sredstava koja su upotrijebljena za izvršenje krivičnog djela, prihoda i druge imovine koja podliježe oduzimanju, što uključuje obezbjeđivanje dokaza o postojanju, lokaciji ili kretanju, prirodi, pravnom statusu ili vrijednosti pomenute imovine.
  - Takva pomoć obuhvata i zahtjeve za informacijama o bankarskim računima, bankarskim transakcijama i praćenju bankarskih transakcija.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 31-34 - Međusobna pomoć u vezi sa istražnim ovlaštenjima:
  - Pristupanje/zaplijena ili slično obezbjeđivanje/otkrivanje uskladištenih računarskih podataka,
  - Prekogranični pristup sačuvanim računarskim podacima uz saglasnost, ili tamo gdje su javno dostupni,
  - Uzajamna pomoć u vezi sa prikupljanjem podataka o saobraćaju u realnom vremenu,
  - Uzajamna pomoć u vezi s presretanjem podataka o sadržaju koji podliježu domaćem pravu.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 37
  - Države bi trebalo da obezbijede da sva ovlaštenja i istražne tehnike budu dostupne njihovim nadležnim organima, uključujući i one koji se odnose na proizvodnju, pretraživanje i oduzimanje informacija, dokumenata ili dokaza (uključujući i finansijsku evidenciju) od finansijskih institucija ili drugih lica, kao i da uzimanje izjava od svjedoka takođe bude dostupno za upotrebu u odgovoru na zahtjeve za uzajamnu pravnu pomoć.

Oduzimanje

- Varšavska konvencija, članovi 23-25
  - Od strana potpisnica se traži ili da izvrše nalog za oduzimanje, ili da podnesu zahtjev svojim nadležnim organima za dobijanje naloga za oduzimanje, te da ga zatim izvrše.
  - Ovo uključuje zahtjev za plaćanje iznosa novca koji odgovara vrijednosti prihoda, ili oduzimanje određene stavke iz imovine.
  - Član 23/5 predviđa izvršenje sudskog zahtjeva za mjere koje su ekvivalentne oduzimanju koje dovode do lišavanja imovine, a koje nisu krivične sankcije (konfiskacija zasnovana na neosuđivanju).
  - Član 25 određuje pravila dijeljenja imovine: imovinom prije svega raspolaže izvršna strana, osim ako se ne zatraži da se prioritarno razmotri njeno vraćanje strani koja je podnijela zahtjev, kako bi ona mogla da izvrši nadoknadu žrtvama ili da vrati imovinu njenim legitimnim vlasnicima.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 38 (vidjeti iznad).

Saradnja između Jedinica za finansijsku istragu

- Varšavska konvencija, Poglavlje V, članovi 46 i 47
  - Jedinice za finansijsku istragu moraju da razmjenjuju, spontano ili na zahtjev, i u skladu sa ovom Konvencijom, ili u skladu sa postojećim ili budućim memorandumima o razumijevanju koji su u skladu sa ovom Konvencijom, svaku dostupnu informaciju koja može biti relevantna za obradu ili analizu informacija ili, ako je to potrebno, za istragu koju vodi Jedinica za finansijsku istragu u vezi sa finansijskim transakcijama koje su povezane sa pranjem novca i uključenim fizičkim ili pravnim licima.
  - Države treba da usvoje mjere kojima bi se omogućila hitna akcija koju inicira Jedinica za finansijsku istragu, na zahtjev inostrane Jedinice za finansijsku istragu, za suspendovanje ili zadržavanje saglasnosti sa transakcijom koja se nastavlja (odlaganje sumnjivih transakcija).
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 40
  - Jedinice za finansijsku istragu treba da razmjenjuju informacije sa inostranim Jedinicama za finansijsku istragu bez obzira na njihov status. U tom smislu, Jedinice za finansijsku istragu treba da imaju adekvatnu pravnu osnovu za pružanje saradnje u vezi sa pranjem novca, povezanim predikatnim prekršajima i finansiranjem terorizma.
  - Jedinice za finansijsku istragu bi trebalo da imaju ovlašćenja za razmjenu: a) svih informacija koje mogu dobiti od izvještajnih subjekata, kao i finansijskih informacija, administrativnih informacija i informacija o sprovođenju zakona kojima imaju pristup; i b) svih drugih informacija za čije pribavljanje ili za pristup kojima imaju ovlašćenje na domaćem nivou, u skladu sa načelom reciprociteta.

Mreža 24/7

- Budimpeštanska konvencija, član 35
  - Svaka strana potpisnica mora da odredi kontakt tačku koja će biti dostupna 24 sata svih 7 dana u nedjelji (24/7), kako bi se osiguralo pružanje neposredne pomoći u svrhu istraga ili postupaka koji se odnose na krivična djela koja su povezana sa računarskim sistemima i podacima, ili za prikupljanje dokaza o krivičnom djelu u elektronskoj formi.
  - Takva pomoć mora da obuhvati olakšavanje ili, ako to dopuštaju domaći zakon i praksa, direktno izvršavanje sljedećih mjera:
    - pružanje tehničkih savjeta,
    - čuvanje podataka u skladu sa članovima 29 i 30,
    - prikupljanje dokaza, pružanje pravnih informacija,
    - lociranje osumnjičenih.

Drugi načini saradnje

Uspostavljanje zajedničkih timova za istragu u skladu sa instrumentima Savjeta Evrope i EU je objašnjeno u prethodnom dijelu teksta.

Multidisciplinarne grupe specijalizovane za istraživanja finansija i imovine:

- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 30

- Države bi trebalo da koriste, kada je to potrebno, stalne ili privremene multidisciplinarne grupe koje su specijalizovane za istragu finansijskih i imovinskih sredstava i da obezbijede da se sprovede saradnja sa odgovarajućim nadležnim organima u drugim državama, kada je to potrebno.

Spontane informacije

- Varšavska konvencija, član 20 i Budimpeštanska konvencija, član 26
  - Strane potpisnice mogu, u okvirima sopstvenog domaćeg zakona i bez prethodnog zahtjeva, proslijediti drugoj strani informacije koje su dobijene u okviru sopstvenih istraga kada smatraju da otkrivanje takvih informacija može pomoći strani koja ih prima u pokretanju ili sprovođenju istraga ili postupaka u vezi sa krivičnim djelima utvrđenim u skladu sa ovom Konvencijom, ili može dovesti do toga da ta strana dostavi zahtjev za saradnju u okviru ovog poglavlja.

Razmjena informacija između drugih strana koje nisu korisnice

- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 40 i odgovarajuće tumačenje
  - Države treba da dozvole svojim nadležnim organima da razmjenjuju podatke indirektno sa drugim stranama koje nisu korisnice. Indirektna razmjena informacija se odnosi na zatražene informacije koje se prosljeđuju od nadležnog organa preko jednog ili više domaćih ili stranih organa prije nego što ih primi organ koji ih zahtijeva. Takva razmjena informacija i njihova upotreba može biti uslovljena ovlašćenjem jednog ili više nadležnih organa države od koje su zatražene.
  - Države se takođe podstiču da omoguće brzu i konstruktivnu razmjenu informacija direktno sa stranama koje nisu korisnice.

Neposredna saradnja sa inostranim pružaocima usluga

Korišćenje procedura Uzajamne pravne pomoći radi pribavljanja podataka o pretplatniku od pružalaca usluga sa sjedištem u Sjedinjenim Američkim Državama može predstavljati veoma dug proces, čak i ako su traženi podaci već sačuvani. Savjet Evrope je pokušao da pronađe rješenje za ovo pitanje i Komitet za Konvenciju o sajber kriminalu (T-CY), na svom 12. plenarnom zasijedanju (2.-3. decembra 2014. godine), formirao je radnu grupu za istraživanje rješenja za pristup za potrebe krivičnog pravosuđa dokazima u oblaku, između ostalog i kroz uzajamnu pravnu pomoć (Grupa za dokaze u oblaku). Grupa je 2016. godine objavila izvještaj pod nazivom „Pristup podacima u oblaku od strane krivičnog pravosuđa: Saradnja sa „inostranim“ pružaocima usluga⁷“. Ovaj izvještaj ispitao je politiku i praksu pojedinih velikih američkih pružalaca usluga u vezi sa njihovim „dobrovoljnim“ objelodanjivanjem informacija organima za sprovođenje zakona u stranim jurisdikcijama, i na taj način je olakšana diskusija o budućim opcijama u vezi sa pristupom elektronskim dokazima u oblaku od strane krivičnog pravosuđa.

Svaki pružalac usluga ima svoje procedure za postupanje sa zakonskim zahtjevima od zakonitog pristupa podacima i to je obrađeno u naprijed navedenom izvještaju. Ukratko, to je dodatna prilika za saradnju koju države treba da razmotre. U izvještaju se procjenjuje da oko 60% zahtjeva ima pozitivan ishod. Procedure za svakog pružaoca usluga su detaljno navedene u izvještaju i treba da

---

⁷ <https://rm.coe.int/168064b77d>

budu razmotrene u slučajevima u kojima se zahtijevaju podaci o pretplatniku. Pored toga, svaki pružalac usluga ima sopstvene procedure za postupanje sa zahtjevima za podatke koji se tiču saobraćaja i sadržaja, kao i postupanje sa hitnim zahtjevima.

2.20 Procjena primjene međunarodnih instrumenata

a. Otkrivanje prihoda od kriminalnih radnji

PC-OC

Odbor stručnjaka Savjeta Evrope za operativnost evropskih konvencija o saradnji u krivičnim stvarima (PC-OC) usmjerio je svoju pažnju na oblast otkrivanja prihoda od krivičnih djela u 2014. godini. Odgovori na upitnike PC-OC-a⁸ pokazali su, između ostalog, da postoje razlike u primjeni odredaba Strazburških i Varšavskih konvencija, koje su relevantne za međunarodnu saradnju.

MONEYVAL⁹

Odbor stručnjaka za ocjenu mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma – MONEYVAL je nadzorno tijelo Savjeta Evrope koje ocjenjuje poštovanje glavnih međunarodnih standarda za borbu protiv pranja novca i finansiranje terorizma i efektivnosti njihove primjene, a koje takođe izdaje preporuke nacionalnim organima u pogledu neophodnih poboljšanja u njihovim sistemima.

U međusobnim evaluacijama u okviru MONEYVAL procjenjuje se usaglašenost država sa Preporukom 40¹⁰ Operativne radne grupe za finansije i kako iste prate prakse i postupke koje koristi Operativna radna grupa za finansije. Preporuke Operativne radne grupe za finansije su međunarodni standardi za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i protiv finansiranja širenja oružja za masovno uništenje.

U pogledu međuresorne saradnje, od posebnog su značaja sljedeći standardi Operativne radne grupe za finansije: o nacionalnoj saradnji i koordinaciji (Preporuka 2), o Jedinici za finansijsku istragu (Preporuka 29), o odgovornostima organa za sprovođenje zakona i istražnih organa (Preporuka 30) o njihovim ovlašćenjima (Preporuka 31) i o statistici (Preporuka 33).

Preporuke o međunarodnoj saradnji, između ostalog, naglašavaju potrebu za ratifikacijom i primjenom međunarodnih instrumenata, uključujući Budimpeštansku i Varšavsku konvenciju (Preporuka 36), uspostavljanjem uslova za uzajamnu pravnu pomoć (Preporuka 37), zamrzavanjem i oduzimanjem imovine (Preporuka 38), ekstradicijom (Preporuka 39) i drugim oblicima međunarodne saradnje (Preporuka 40).

COP¹¹

COP je mehanizam za praćenje Savjeta Evrope koji je odgovoran za obezbjeđivanje primjene odredaba Varšavske konvencije. COP je objavio svoj prvi Izveštaj o radu, koji pokriva period od 2009. do 2014. godine, u aprilu 2016. godine.¹² Crna Gora je strana ugovornica Varšavske konvencije od 1.

---

⁸Upitnik o upotrebi i efikasnosti instrumenata Savjeta Evrope u pogledu međunarodne saradnje u oblasti zapljensivanja i oduzimanja prihoda od kriminala, uključujući upravljanje oduzete robe i dijeljenje imovine. PC-OC Mod (2015) 06Rev4, 19.5.2016.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680666607>

⁹ <https://www.coe.int/en/web/moneyval/home?>

¹⁰ http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf

¹¹ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/default_en.asp?expandable=0

¹² http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/Reports/FirstActivityReport_CETS198.pdf

februara 2009. godine i redovno prisustvuje sastancima Konferencije strana ugovornica (COP). Crna Gora je ocijenjena od strane COP-a 2014.¹³

b. Sajber kriminal

Komitet Savjeta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (T-CY) prati primjenu Budimpeštanske konvencije i razvija nove standarde i uputstva. Korisno je konsultovati neke nedavne radove ovog Komiteta T-CY, koji se odnose i na međusobnu pravnu pomoć (i njenu efikasnost):

- Hitni zahtevi T-CY: Preliminarna zapažanja o odgovorima¹⁴;
- T-CY Izvještaj o ocjeni: zajedničke odredbe Budimpeštanske konvencije o međusobnoj pravnoj pomoći o sajber kriminalu¹⁵;
- T-CY (2017)02 - Izveštaj o ocjeni uzajamne pravne pomoći: Praćenje od strane strana ugovornica i posmatrača¹⁶;
- T-CY (2017)30 - Kompilacija odgovora na upitnik: Praćenje Izvještaja o ocjeni uzajamne pravne pomoći¹⁷;
- Završni izveštaj Grupe T-CY za dokaze iz oblaka (CEG) o pristupu krivičnog pravosuđa elektronskim dokazima u oblaku: Preporuke za razmatranje od strane T-CY¹⁸.

Komitet Savjeta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (T-CY) je u svom izvještaju o ocjeni iz decembra 2014. godine¹⁹; usvojio niz preporuka izrađenih u cilju poboljšanja efikasnosti i djelotvornosti procesa uzajamne pravne pomoći koji se odnosi na istraživanje sajber kriminala i pribavljanje elektronskih dokaza. Preporuke podržavaju efikasniju upotrebu postojećih odredaba Budimpeštanske konvencije i drugih sporazuma, i podijeljene su u tri dijela koji se sastoje prije svega od preporuka 1-15 usmjerenih prema stranama potpisnicama (uključujući, između ostalog, (1) potpunu primjenu ovlaštenja za čuvanje, (3 i 4) dodjeljivanje većeg broja i bolje obučenog kadra u proces međusobne pravne pomoći, (5) jačanje uloge i kapaciteta kontakt tačke za Mrežu 24/7, (8) uspostavljanje hitnih postupaka), zatim, kao drugo, preporuka 16-18 koje se tiču izgradnje kapaciteta usmjerenih prema Kancelariji Savjeta Evrope za program suzbijanja sajber kriminala (C-PROC), a kojima se takođe predlažu dodatna rješenja²⁰, i to u preporukama 19-24 za potencijalno uključivanje u mogući protokol uz Konvenciju o odredbama koje omogućavaju (19) ubrzano objelodanjivanje informacija o pretplatnicima, (20) mogućnost međunarodnih proizvodnih naloga, (21) direktna saradnja između pravosudnih organa, (22) rješavanje prakse direktnog pribavljanja informacija od inostranih pružalaca usluga (23) zajedničke istrage i/ili zajednički timovi za istragu između strana potpisnica, (24) dozvoljavanje prihvatanja zahtjeva na engleskom jeziku.

Važno je da je Grupa T-CY za dokaze iz oblaka u svom izvještaju i preporukama u vezi sa pristupom krivičnog pravosuđa elektronskim dokazima u oblaku zaključila da uzajamna pravna pomoć ostaje

---

¹³ Usvojeni izvještaji mogu se naći na:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/Reports/CountryReports_en.asp

¹⁴ T-CY(2016)13, 25.7.2016: Hitni zahtjevi za neposredno otkrivanje podataka čuvanih u drugoj jurisdikciji koristeći kanale za međusobnu pravnu pomoć ili kroz direktne zahtjeve upućene davaocima usluga: Kompilacija odgovora: <https://rm.coe.int/16806ab6ab>

¹⁵ T-CY(2013)17rev, 3 decembar 2014: <http://www.coe.int/en/web/cybercrime/t-cy-reports>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802e726c>

¹⁶ <https://rm.coe.int/t-cy-2017-2-mla-follow-up-rep/168076d55f>

¹⁷ <https://rm.coe.int/t-cy-2016-30-mla-rec-follow-up/168076cf93>

¹⁸ <https://rm.coe.int/16806a495e>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a495e>

¹⁹ Videti str. od 123-127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

²⁰ Vidjeti str. od 125-127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

glavno sredstvo za pribavljanje elektronskih dokaza iz inostranih nadležnosti za korišćenje u domaćim krivičnim postupcima. Ovo posebno važi za prenos i podatke o sadržaju. Takođe je istaknuto da podaci o pretplatnicima, koji su po svojoj prirodi manje privatni, treba da se pribave korišćenjem manje nametljivih i lakših mjera kao što je nalog za proizvodnju. Ovdje izvještaj daje savjet o korišćenju člana 18 (domaćih naloga za proizvodnju) Budimpeštanske konvencije u svrhu pribavljanja informacija o pretplatnicima od multinacionalnih pružalaca usluga koji posluju na teritoriji države koja je nadležna za krivično djelo koje je pod istragom, čime se javlja potreba za upućivanje zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć državi u kojoj se nalazi sjedište pružaoca usluga - Smjernicu br. 10 o upotrebi proizvodnih naloga za pribavljanje informacija o pretplatnicima u ovim okolnostima odobrio je T-CY²¹.

Grupa T-CY za dokaze iz oblaka (CEG) je takođe predložila da se razmotri izrada nacrtu dodatnog protokola²² kako bi se riješili neki od gore pomenutih izazova, uključujući odredbe za efikasniju uzajamnu pravnu pomoć (pojednostavljen režim za uzajamnu pravnu pomoć za pretplatničke informacije, međunarodne proizvodne naloge; direktnu saradnju pravosudnih organa u zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć, uspostavljanje zajedničkih istraga i zajednički timova za istragu, prihvatanje zahtjeva na engleskom jeziku, audio/video saslušanje svjedoka, žrtava i stručnjaka, postupaka za hitnu uzajamnu pravnu pomoć); zatim odredbe koje omogućavaju direktnu saradnju sa pružaocima usluga u drugim nadležnostima u pogledu zahtjeva za pretplatničkim informacijama, zahtjeve za čuvanje i hitne zahtjeve; jasniji okvir za postojeće prakse prekograničnog pristupa podacima koji podliježu jačim zaštitnim mjerama, uključujući uslove i zahtjeve za zaštitu podataka.

Zahtjevi za uzajamnom pravnom pomoći se razlikuju, čak i ako su zasnovani na međunarodnim pravnim instrumentima, pošto zavise od nacionalnog zakonodavstva države koja ih dostavlja, kao i od zakonodavstva i praktičnih očekivanja države prijema. Formulari za zahtjeve za uzajamnu pravnu pomoć mogu pomoći državama u izvesnoj mjeri; stoga su uloženi izvjesni naporu u izradi šablonskih modela.

Komitet Savjeta Evrope PC-OC je izradio obrazac zahtjeva za uzajamnu pomoć u krivičnim stvarima. Vidjeti dokumente sa 69. sjednice (maj 2016. godine): nacrt obrasca zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć i praktične smjernice za korisnike.²³

Savjet Evrope je razvio standardizovane i višejezične obrasce za član 31 Budimpeštanske konvencije u okviru projekta izgradnje kapaciteta Cybercrim@EAP II, koji su predati članovima T-CY radi pregleda i komentara

Na kraju, postoji i Alat za pisanje zamolnica za uzajamnu pravnu pomoć Kancelarije Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (UNODC Mutual Legal Assistance Request Writer Tool) koji je dostupan i putem interneta.²⁴

---

²¹ T-CY smjernica #10: Nalozi za podatke o pretplatniku (član 18 Budimpeštanske konvencije), <https://rm.coe.int/16806f943e>

²² T-CY je, u julu 2017. godine, usaglasio projektne zadatke za Drugi dodatni protokol uz Budimpeštansku konvenciju. Prvo plenarno zasjedanje o nacrtu Protokola održano je 28-29. novembra 2017. godine u Strazburu, Francuska, za više pojedinosti vidjeti: <https://rm.coe.int/t-cy-2017-38-pdp-summary-public/168076cfdb> i <https://rm.coe.int/t-cy-2017-20-pdq-workplan/168076cfda>

²³ Vidjeti: <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/pc-oc-69th-meeting> i <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/model-request-form-for-mutual-assistance-in-criminal-matters>

²⁴ Vidjeti: <https://www.unodc.org/mla/en/index.html>

8 Statistika

Zvanična statistika treba da obezbijedi kvantitativne ili kvalitativne informacije o svim glavnim oblastima vladinih tijela ili drugih javnih organa. Ovo uključuje tužilaštvo i sprovođenje zakona.

Statistika bi trebalo da obezbijedi donosiocima odluka i drugim korisnicima informacije na osnovu kojih mogu da razviju svoje znanje o predmetu, ocijene rezultate rada tijela i identifikuju poboljšanja u strategiji i sistemima. Ovim se poboljšava odgovornost zvaničnih organa ili drugih javnih tijela.

2.21 Sakupljanje statističkih podataka

- Minimalni nivo potrebnih statističkih podataka u vezi sa domaćom i međunarodnom saradnjom - na primjer: podaci o broju finansijskih istraga i srodnih krivičnih djela, broj i vrijednost naloga za zamrzavanje, broj i vrijednost naloga za oduzimanje, broj i vrijednost izvršenih oduzimanja; broj istraga/krivičnih postupaka/presuda zbog pranja novca; statistika Jedinice za finansijsku istragu; međunarodna saradnja: broj dolaznih i odlaznih zahtjeva, razdvojenih prema članovima Varšavske i Budimpeštanske konvencije i nacionalnim odredbama.
- Obezbijediti da se statistika priprema na način na koji može da se upoređuje u okviru različitih jedinica i da se godišnji iznosi mogu tačno prijaviti²⁵.
- Odrediti tijelo (jedinicu) za prikupljanje statističkih podataka iz različitih institucija (policija (Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo finansija), tužilaštvo, sudovi/pravosuđe, Ministarstvo pravde) i njihovu obavezu slanja takvih podataka. Uzeti u obzir različite obaveze u pogledu izvještavanja (Savjet Evrope: npr. MONEYVAL, GRECO, OECD) ili
- Odrediti ili sastaviti tijelo za prikupljanje statističkih podataka:
  - Mandat organa
  - Ovlašćenja za potraživanje informacija od relevantnih institucija
  - Finansiranje
- Razvijanje zajedničkih klasifikacija radi usklađivanja rada koji obavljaju različite agencije.

2.22 Pregled statističkih podataka

- Praćenje učestalosti pojave incidenata na osnovu prikupljenih statističkih podataka
- Pregled statističkih podataka od strane višeagencijskih grupa radi procjene i poboljšanja djelotvornosti.
- Godišnji pregled statistike na godišnjim sjednicama od strane šefova relevantnih tijela, organa i agencija.

---

²⁵ U Crnoj Gori, centralni organ u Ministarstvu Pravde po prvi put sprovodi projekat baze podataka pod nazivom „LURIS“ koji je uveden radi bilježenja elektronskih informacija i aktivnosti u pitanjima međunarodne saradnje. Kapacitet sistema se konstantno razvija, i može se proširiti u budućnosti.

9 Preporuke za izradu protokola

2.23 Opšte smjernice

U nastavku su date neke opšte smjernice, koje je potrebno navesti kada se nastoji da se razviju, preispituju i primjenjuju domaći protokoli. Ove smjernice nisu iscrpne i drugi domaći postupci i zakonodavstvo treba da imaju prioritet u odnosu na ove opšte preporuke:

- Osigurati da su ovlašćenja/mandati različitih agencija protumačeni u protokolu
- Osigurati da su ciljevi protokola jasno definisani u unutar protokola
- Osigurati da je obrazac zahtjeva za saradnju/razmjenu informacija jednostavan i da nije zbunjujući i da ne zahtijeva mnogo vremena
- Osigurati da su agencije odredile jednu kontakt tačku sa ovlašćenjem da saraduje s drugim agencijama
- Osigurati da agencije koje imaju ovlašćenja za obavljanje određenih vrsta istraga/sakupljanje informacija mogu lako podijeliti takve informacije sa drugim agencijama
- Osigurati da su jasno definisane mjere u vezi sa kojima će biti uspostavljena interresorna saradnja prema protokolu, kako u pogledu domaće tako i u pogledu međunarodne saradnje
- Osigurati postojanje posebnih odredaba u vezi sa razvojem, uspostavljanjem i održavanjem integrisanih baza podataka
- Osigurati postojanje jakih zaštitnih mjera u pogledu povjerljivosti, sigurnosti i zaštite podataka koje su ugrađene u protokol
- Osigurati postojanje jasno definisanih standardnih operativnih postupaka za višeagencijske grupe
- Osigurati da višeagencijske grupe u okviru protokola imaju definisanu strukturu rukovodstva
- Osigurati da protokol predviđa zajedničku obuku
- Osigurati postojanje sveobuhvatnog mehanizma odgovornosti i nadgledanja, uključujući redovne sastanke, prikupljanje statističkih podataka itd.
- Osigurati da se operateri iz privatnog sektora podstiču da saraduju na neformalnoj osnovi
- Rješavanje sporova:
  - Osigurati postojanje postupka za rješavanje sporova koji su unutar i izvan okvira protokola
  - Osigurati odgovarajuće vremenske periode kako bi se osiguralo odgovarajuće rješenje takvog spora
  - Osigurati postojanje mehanizma za sprečavanje prepreka u tekućim i novim istragama koje nastaju kao rezultat sporova između agencija
- Ukidanje protokola
  - Osigurati da postoji način za povlačenje ili ukidanje protokola, ukoliko je to potrebno
  - Uspostaviti rok za obavještenje o ukidanju protokola
  - Osigurati da je jasno naznačen efekat ukidanja protokola, uključujući i uticaj na zajedničke timove za istragu, MAG-a, tekuće istrage i saradnju
- Rok ili period protokola
- Utvrditi datum na koji protokol stupa na snagu
- Precizirati rok protokola
- Obezbjediti mogućnost za produženje, ako je to potrebno.

2.24 Izmjene i dopune uz protokole

- Precizirati postupak za izmjene i dopune
- Utvrditi na koji način se mogu izvršiti izmjene i dopune dogovorenog protokola, uključujući potrebni nivo konsenzusa.